ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

VII Міжнародна науково-практична конференція
(28 травня 2026 року)

ВИДАВНИЦТВО НАДПСУ
Хмельницький
2026

УДК 305:355.08]08(043.2)
Р-31

Реалізація гендерної політики на сучасному етапі роз-
Р-31 витку сектору безпеки і оборони: стан, проблеми, перспективи : тези VII Міжнародної науково-практичної конференції (Хмельницький, 28 травня 2026 року). Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2026. 486 с.

Видання містить тези доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції "Реалізація гендерної політики на сучасному етапі розвитку сектору безпеки і оборони: стан, проблеми, перспективи", яка відбулась в онлайн-режимі 28 травня 2026 року у м. Хмельницький на базі Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького.

УДК 305:355.08]08(043.2)
© Видавництво НАДПСУ, 2026

РОЛЬ ЖІНОК У СУЧАСНІЙ ПОЛІТИЦІ – ШВЕДСЬКИЙ ДОСВІД ТА ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В УКРАЇНСЬКОМУ БЕЗПЕКОВОМУ СЕКТОРІ

Олена БРАЙЧЕВСЬКА
Юлія ІВАНОВА
Ольга КАЛИТА

Роль жінок у сучасній політиці дедалі більше розглядається не лише як питання прав людини, але і як структурний елемент ефективного державного управління у всіх сферах політики – від соціально-економічної до безпеки й оборони, оскільки інклюзивність процесів ухвалення рішень безпосередньо впливає на якість демократичного врядування, стійкість інституцій та здатність держави реагувати на сучасні виклики. Нормативною основою підходу виступає Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 "Жінки, мир, безпека", що передбачає посилення участі жінок у прийнятті рішень, захист від насильства за гендерною ознакою та інтеграцію гендерної політики у сектор безпеки й оборони [1]. Упродовж останнього десятиліття додатковим концептуальним розвитком цього підходу на міжнародній арені стала феміністична політика, яка розглядає гендерну рівність як інструмент міжнародної безпеки та сталого розвитку.

У цьому контексті Королівство Швеція сформувало одну з найбільш інституціоналізованих моделей реалізації порядку денного "Жінки, мир, безпека". Від моменту створення ООН Жінки, органу, що координує роботу ООН у питанні гендерної рівності, Швеція виступає її ключовим фінансовим і політичним партнером і незмінно є одним з трьох її найбільших країн-донорів, що свідчить про послідовність і системність підтримки глобального порядку денного гендерної рівності [2]. Важливим є те, що Швеція стала першою державою,

що задекларувала феміністичну зовнішню політику на рівні урядової стратегії, офіційно оприлюднивши її 2014 року [3].

Загальною метою гендерної політики Швеції є забезпечення рівного розподілу влади та впливу, економічної незалежності, рівного доступу до освіти й охорони здоров'я, а також припинення насильства щодо жінок. Ключовим механізмом реалізації цієї мети виступає стратегія гендерного мейнстримінгу, що Швеція застосовує з 1994 року та передбачає врахування гендерного виміру на всіх рівнях ухвалення рішень. Створене 2018 року Шведське агентство з питань гендерної рівності посилило інституційне забезпечення цієї політики. Агентство здійснює координацію, моніторинг, методологічну підтримку державних органів і впровадження програм гендерної інтеграції, що охоплює понад 50 урядових агенцій та є незалежним від прямого політичного впливу, що забезпечує сталість і професійність підходів [4].

Ефективність шведської моделі підтверджують міжнародні рейтинги: 2025 року Швеція посіла перше місце за Індексом гендерної рівності з показником 73,7 бала, що порівняно з показниками попереднього десятиліття збільшилось на чотири бали. Це свідчить про послідовний прогрес у реалізації політики гендерної рівності, зокрема у сфері освіти та доступу до знань [5].

Сфера гендерної рівності та розширення прав жінок охоплює запобігання насильству проти жінок, розвиток жіночого здоров'я, впровадження гендерного мейнстримінгу у державному управлінні та просування феміністичної зовнішньої політики. На боротьбу з насильством та покращення розслідування злочинів, пов'язаних із домашнім насильством та сексуальними злочинами, були спрямовані значні ресурси (понад 2,7 млрд шведських крон у 2020–2024 роках). Гендерний мейнстримінг інтегрується у бюджетний процес, законодавство та роботу урядових агентств, що забезпечує стійку реалізацію політики рівності. Швеція реалізує феміністичну

зовнішню політику й на міжнародному рівні: просуває права жінок у ЄС і сприяє виконанню Стамбульської конвенції щодо запобігання насильству [6].

Особливе значення має інтеграція гендерної перспективи у співпрацю з Північноатлантичним альянсом. Взаємодія з НАТО у сфері гендерної політики почалася ще з 1990-х років. Швеція стала одним із ключових партнерів Альянсу у впровадженні гендерної політики: надавала експертну підтримку, підготувала звіт щодо реалізації порядку денного "Жінки, мир, безпека" в операціях НАТО, сприяла інтеграції гендерного підходу у стратегічне командування та розмістила на своїй території Північний центр з гендерних питань у військових операціях. Водночас запроваджена 2014 року феміністична зовнішня політика стала інструментом міжнародного позиціонування Швеції як лідера у сфері гендерної рівності, однак після повномасштабного вторгнення росії в Україну та подання заявки на членство в НАТО 2022 року вона була скасована. У стратегічному наративі як Швеції, так і НАТО гендерна проблематика відійшла на другий план, поступившись дискурсу безпеки, обороноздатності та стримування росії, що призвело до фактичної "гендерної тиші" у процесі розширення Альянсу [7].

В умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України питання гендерної рівності набуває безпосереднього безпекового виміру. Зростає роль жінок у Збройних Силах України, органах сектору безпеки, гуманітарному реагуванні та місцевому управлінні. Водночас війна супроводжується підвищенням ризиків гендерного насильства, що потребує комплексної державної відповіді.

Швеція, як активний партнер України у розвитку гендерної політики, у співпраці з ООН Жінки надала 5 млн євро на реалізацію проєкту "Гендерна рівність у національних реформах та встановленні миру і безпеки в Україні", підтримку офісу Урядового уповноваженого з питань гендерної

політики, імплементацію Національного плану дій 1325, моніторинг гендерних змін та посилення інституційної спроможності державних органів. Шведська сторона наголошує, що гендерна політика не обмежується жіночим питанням, а є елементом стабільності й безпеки суспільства. Такий підхід корелюється з українськими реформами у секторі безпеки, де гендерна інтеграція дедалі більше розглядається як частина професіоналізації та демократичного контролю [8].

Досвід Швеції демонструє, що сталі результати у сфері гендерної рівності досягаються через поєднання нормативного регулювання, інституційної автономії, системного моніторингу та широкої участі громадянського суспільства, яка може бути адаптована до українського безпекового сектору.

Для України імплементація шведського досвіду означає не лише формальне виконання міжнародних зобов'язань, але й поглиблення інституційної спроможності сектору безпеки та оборони в умовах війни й післявоєнної відбудови. Двостороння співпраця зі Швецією сприяє інтеграції стандартів НАТО, посиленню ролі жінок у прийнятті безпекових рішень та формуванню більш інклюзивної та стійкої моделі державного управління.

У сучасній політиці роль жінок у шведському вимірі виступає не периферійним, а стратегічним компонентом безпеки. Для України цей досвід є практичним інструментом трансформації сектору безпеки та оборони відповідно до європейських і євроатлантичних стандартів.

Список використаних джерел

1. Resolution 1325. Електрон. версія вид. 31.10.2000. URL: https://surl.li/addllo (дата звернення: 05.03.2026).

2. Sweden in the UN: Gender equality. URL: https://surl.li/vhddmw (дата звернення: 05.03.2026).

3. A scaling-up of Sweden's Feminist Foreign Policy. URL: https://lnk.ua/q3TTtRhvm (дата звернення: 05.03.2026).

4. Gender equality policy in Sweden. електрон. версія. URL: https://lnk.ua/W52K05r4o (дата звернення: 05.03.2026).

5. Gender Equality Index. URL: https://lnk.ua/VDGpJL1De (дата звернення: 05.03.2026).

6. Sweden's national report on the implementation of the Beijing Declaration and Platform for Action 2020–2024. Електрон. версія вид. 01.06.2024. URL: https://lnk.ua/LB85cMrmE (дата звернення: 05.03.2026).

7. Katharine A. M. Wright, Annika Bergman Rosamond. Sweden, NATO and the gendered silencing of feminist foreign policy. *International Affairs 100*: 2 (2024). С. 589–607. DOI: https://doi.org/10.1093/ia/iiae002 (дата звернення: 06.03.2026).

8. Швеція надала Україні 5 мільйонів євро на утвердження гендерної рівності – Кабмін. Радіо Свобода : сайт. Дата оновлення: 10.06.2017. URL: https://surl.li/gzeprx (дата звернення: 06.03.2026).

РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Тези VII Міжнародної науково-практичної конференції (28 травня 2026 року)

Коректори: Т. О. Маляр, І. М. Бабина, О. В. Коломійчук, А. І. Дияк
Комп'ютерна верстка О. В. Філіпенко
Відповідальність за достовірність фактів та інших даних несуть автори

Здано до набору 11.06.2026. Підписано до друку 21.10.2026
Формат 60×84/16. Гарнітура SchoolBook.
Ум. друк. арк. 56,05. Обл.-вид. арк. 58,32

Видавництво Національної академії
Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3010 від 22.10.2007